Бары дойдулар пролетарийдара, холбоһуҥ!

САРДАҤА

ОСКП өлөҥүөк ороЙуонунааҕы комитэтын уонна үлэһиттэр депутаттарын ороЙуоннааҕы советын органа

ОРГАН ОЛЕНЕКСКОГО РАЙКОМА КПСС И РАЙОННОГО СОВЕТА ДЕПУТАТОВ ТРУДЯЩИХСЯ

Тахсара 6-с сыла

№ 70 (526)
Балаҕан ыйын 1 күнэ
1959 сыл.
ОПТУОРУННЬУК

Сыаната 10 харчы

Үөрэнээччи! Оскуолаҕа, общественнай миэстэлэргэ уонна дьиэҕэр бэрээдэктээхтик сырыт, бэйэҕиттэн аҕа дьону убаастыы үөрэн, үлэни таптаа.

ҮӨРЭХ СЫРДЫК ААНА ТЭЛЭЛИННЭ

САНГА ҮӨРЭХ ДЬЫЛЫНАН

Бүгүн сага үөрэх дьыла саҕаланна. Бу биһиги Ийэ дойдубут эдэр көлүөнэтин уонна бүттүүн кырдьаҕастар үөрүүлээх күннэринэн буолар. Бу күн советскай оскуола сырдык аана дэлэччи аһыллар, ким үөрэнэр саастаах барыта парталарга олорор.

Оҕолор сайыгы каникуллара кэннигэ хаалла. Кинилэр сайыгы сынньаланнарын туһалаахтык атаардылар. Хотугу дойдубут ыраас, сөрүүн салгына оҕолорго элбэх сага күүһү-уоҕу биэрдэ. Сорохторо пионерскай лаагырга сынньаннылар, киэһээнги уу-чуумпуга кулуһун уотун тула умпуллубат үтүө чаастары аһардылар.

Элбэх оҕолор колхозка үлэлээтилэр, тутуу уонна балык булгуур бригээдэлэргэ, от хомуйуругар сир аһын хомуйан туттарыыга кытыннылар. Сорохтор бэйэлэрин оскуолаларыгар ремонун ыытыыга үлэлээтилэр. Ити барыта туһалаах, киһиэхэ күүскүдэх эбиллэр. Сайыгы каникулга үөрэнээччилэр Христофор Христофоров, Роза Полуэктова, Роза Христофорова колхозка улахан көмөҥү оҥордулар.

Билигин сага күүһүнэн-күдэҕинэн, сага энергиянан үөрэналлэр. Үөрэх—бу кинилэр инники олохторо, кэлэр кэскилларэ.

Коммунистическай партия уонна советскай правительство, дойду бүттүүнэ үүнэн иһэр эдэр көлүөнэ туһугар, кини сайдарыгар, бары өттүнэн дьоҕурдаах, киэҥ билиилээх дьон буола улааталларын туһугар бары усулуобуйаны тэрийэллэр. Биһиги инники эрэлбит—оҕо аймах. Кинилэр коммунизмы тутааччыларынан, олох кэрэ сибэккилэринэн буолаллар. Кинилэр ити үтүө эрэлгэ толуйар туһугар үөрэнэхтэригэр, үгүс билиини иҥэриниэхтэригэр наада. Үөрэнээччи буолуу биһиги дойдуга саамай улуу дьол, киһи үйэтин үтүөкэн кэмэ. Аҕа көлүөнэ кинилэри тантыыр, бары усулуобуйаны барытын хааччыйар.

Үөрэх быйылгы дьыла республика оскуолаларын олоҕор улахан уратылаах кэмнэ саҕаланар. ОроЙуон оскуолалара үөрэтэр-иитэр үлэлэрин хаачыстыбатын, үөрэтиини олоҕу, практиканы кытта ыкса сибээстиири тупсарыахтаахтар.

Үөрэх сага дьылыгар оскуолалар уонна норуот үөрэтиллиитин үлэһиттэрин иннигэр сага улахан итиэннэ эпиэттээх соруктар туралларе. Туох ханнык иннинэ, үөрэҕи производственнай үлэни кытта ыкса сибээстэн ыытыыны, атыннык эттэххэ политехническай үөрэхтээһини төрдүттэн тупсарыы наадалаах. Маныаха оскуолалар колхозтары кытта ыкса сибээстиири бөҕөргөтүөххэ наада. Учууталлар интернаттарга, төрөппүттэр ортолоругар иитии үлэни күүһүрдүөх тустаахтар.

Иитии үлэни тупсарыыга комсомольскай, пионерскай тэрилтэлэр улахан оруоллаахтар. Кинилэр үөрэхтэн уурайан хаалыыны, дьиссипилиинэни кэһээччилэри утары ситимин быспат охсуһууну ыытыахтаахтар, хаалан иһээччилэргэ, дьиссипилиинэтэ суох оҕолорто кэмигэр табаарыстыы көмөҥү оҥорон иһиэхтээхтэр.

Хас биирдии учуутал, кылаас салайааччыта общественнай тэрилтэлэри, оскуолалардааҕы комсомольскай, пионерскай тэрилтэлэри, төрөппүттэри кытта ыкса сибээстэһэн иитии үлэни кинилэртэн эргитэн ыытары ситиһиэхтээх. Оччоҕуна эрэ иитии үлэ үрдүк таһымнаах буолуутун ситиһиэххэ сөп.

Норуот үөрэҕириитин систематын уларыта тутуунан сибээстэн быйылгы үөрэх сылыттан аҕыс сыллаах оскуолаҕа киириллиэхтээх. Итинэн сибээстээн оскуолалар, учууталлар иннилэригэр үөрэтэриитэр үлэни сага соруктарга эпиэттиир гына уларыта тутарга сорук турар.

Икки хонукка

Комсомол райкома сир аһын хомуйуу туһунан боппуруоһу дьүүллээн бары комсомольскай тэрилтэлэргэ бу боппуруоһу сөргүтэлларигэр сорук туруорбута.

Соторутаабыта учууталлар көбүлэһиннэринэн оскуола оҕолоро тэриллэн икки хонукка бөһүөлэк алын уонна үөһээ өттүлэригэр балаккалаах хоно сылдьан сугун үргээтилэр. Кинилэр 159 килограмм сугуну бэлэмнээтилэр.

Итини таһынан өрүс кэрэ миэстэлэрин көрөн, ыраас салгыҥа сылдьан улаханнык астыннылар. Сайыҥҥы каникул кэнниттэн сага күүһүнэн үөрэх сага дьылыгар киирдилэр.

Ыччат звенотугар

«Коммунизм» колхоз киниигэр тт. Николаев С.И., Иванов В.И. салайар ыччат звенота сага дьиэ тутуутугар күргүөмнээхтик үлэлиир.

Ыччаттар сага тутуллар дьиэни бүтэрэр иннитгэн киэһэлэри үлэлиллэр. Ити бригээдэҕэ үөрэнээччи Василий Спиридонов дьулуурдаахтык үлэлээтэ.

Сельскэй кулуун ремона бүттэ. Колхозтаахтар билигин сага дьиэҕэ кино көрэллэр, культурнайдык сынньаналлар.

В. Николаев.

Оройуон күүстээх спортсмена

Орто оскуола физкультураҕа преподавателэ Н. С. Бесфамильнай оҕолор чэгиэн-чэбдик, доруобай буолалларыгар кыһамныытын ууран элбэх сыратын биэрэр.

Кини сырата мээнэҕэ хаалбат. Үөрэнээччилэр истэриттэн оройуон бастыҥ спортсменнара тахсыталаатылар. Итиэннэ бирдэстэрэ оройуон күүстээх, сайдан иһэр эдэр спортсмена Юрий Иванов буолар.

Юрка үчүгэй үөрэхтээх үөрэнээччилэртэн бирдэстэрэ буолан соҕуруу бара сыыппыта. Кини X кылааһы да үчүгэйдик үөрэнэн бүтэриэ.

А.С. Макаренко оҕону иитии туһунан

«Оҕону кытта кэпсэттэххинэ, эбэтэр кинини үөрэттэххитинэ, эбэтэр киниэхэ бириҥкээстээтэххитинэ эрэ, оҕону иитэбит диэн өйдөөмэҥ. Эһиги кинини бэйэҕит олоххут-дьаһаххыт хас биирдии түбэлтэтин аайы, онноорбор бэйэҕит дьиэҕитигэр суох да кэмнитигэр иитэҕит. Эһиги хайдах таҥнаргыт, атын дьону кытта уонна атын дьон тустарынан хайдах кэпсэтэргит, эһиги хайдах үөрэргит, уонна сонаргыыргыт, доҕотторгутун уонна естөөхтөргүтүн кытта хайдах сыһыаннаһаргытын кэпсэтэргит, эһиги хайдах күлэргит, хаһыат аҕаргыт,—ити барыта оҕоҕо улахан суолтаны ылар.»

«...Эһиги мэлдьи өйдүү сылдьыахтааххыт: эһиги, төрөппүттэр бэйэҕит эрэ үөрүүгүтүгэр уол эбэтэр кыыс оҕону төрөппүт, иитэр буолбаккыт. Эһиги кэргэҥнитигэр, эһиги салалтаҕытынан эдэр гражданин, эдэр деятель уонна эдэр охсуһааччы үүнэр. Өскө эһиги кинини буккуйан кэбистэхитинэ, куһаҕан киһи гына иттэххитинэ, киниттэн эһиги эрэ буолбакка, үгүс дьон уонна бүтүн дойду дьоно сордонуохтара. Бу боппуруоһу сапсыйан кэбиһимэҥ, кинини киһини хал оҥорор лахсыырынан аҕыммаҥ. Эһиги бэйэҕит заводкутугар, бэйэҕит тэрилтэҕитигэр үчүгэй бородууксуйа оннугар быраагы таһаарыаххытын кыбыстаҕыт дии. Обществоҕа куһаҕан эбэтэр буортулаах дьону биэрии эһиэхэ эссө ордук саатыах буолуохтаах.»

А. Кондратьев.

Бастакы чуораан

Көмүс чуораан
Тыаһын курдук
Күргүөмүнэн күлэн,
Оскуолатын аанын
Аста оҕо аймах.

Бааллар сага киирээччи
Быраттар да балыстар,
Бааллар кыһыл хаалтыстар,
Бааллар уоттаах сулустар.

Күүстээх санаа
Төлөнө буолан
Сүрэх аайы хатанан,
Балаҕан ыйын сарсыардатын
Бастаан чуораан саҕалыыр.

Кыраскалаах кылаастар
Аһыллаллар дэлэччи,
Үөрэх сырдык кыымнара
Ыһыллаллар дэлэччи.

Сыыппаралар

Уопсай үөрэхтээһин оскуолаларыгар, рабочай, тыа сирин ыччатын уонна улахан дьон оскуолаларын киллэрэн туран, ааспыт үөрэх дьылыгар тэҥнээтэххэ, 1958-59 сыллардааҕы үөрэх дьылыгар үөрэнээччи ахсаана 880 тыһыынча киһинэн эбилиннэ.

1958 сыллаахха дойду үрдүнэн 1.100-тэн тахса сага орто оскуолалар аһыллыбыттара. 1958 сылга орто оскуоланы бүтэрэн ситии-хотуу аттестатын 1 мөлүйүөн 600 тыһыынча киһи ылла.

Үрдүкү уонна орто аналлаах үөрэх заведениелэригэр (кэтэхтэн үөрэнээччилэри киллэрэн туран) 4 мөлүйүөнтэн ордук киһи үөрэммитэ.

СССР үрдүкү уонна орто аналлаах үөрэҕин заведениелара 1958 сыллаахха 840 тыһыынча элэр специалистары таһаарбыттара, оттон 1957 сыллаахха 770 тыһыынча специалиһы.

Калмык норуота Российскай государство састаабыгар көҥүл өттүнэн киирбитэ 350 сыла туолуута

ССРС Верховнай Советын Президиума, ССР Союзтарын Министрдэрин Совета, ССКП Киин Комитета Калмыцкай АССР Верховнай Советыгар, партия Калмыцкай обкомугар эҕэрдэ сурук ыыттылар, онно улахан бырааһынньыгынан —Калмык норуота Российскай государство састаабыгар көҥүл өттүнэн киирбитэ 350 сыла туолбутунан Калмыцкай Автономнай Советскай Социалистическай Республика рабочайдарын, колхозтаахтарын, интеллигенциятын, бары үлэһиттэрин итинник эҕэрдэлээтилэр.

Маны тэҥэ РСФСР Верховнай Советын Президиума, РСФСР Министрдэрин Совета уонна ССКП Киин Комитетын РСФСР-га бюрота эҕэрдэ сурук ыыттылар.

Хаһаайыстыбаннай, культурнай тутууга Калмыцкай АССР үлэһиттэрин ситиһиилэрин иһин уонна Калмык норуота Российскай государство састаабыгар көҥүл өттүнэн киирбитэ 350 сыла туолбутун бэлиэтээн ССРС Верховнай Советын Президиума 1959 сыл атырдьах ыйын 21 күнүнээҕи бэйэтин Ыйааҕынан Калмыцкай Автономнай Советскай Социалистическай Республиканы Ленин орденынан наҕараадалаата.

ССРС Верховнай Советын Президиума Калмыцкай АССР промышленноһын, тыатын хаһаайыстыбатын бастыҥнарыттан, наукатын уонна культуратын деятелляриттэн, партийнай, советскай, профсоюзнай, комсомольскай уонна да атын тэрилтэлэрин үлэһиттэриттэн 230 киһини, ССРС орденнарынан, медалларынан наҕараадалаата.

16 киһи Ленин орденынан, 33 киһи Үлэ Кыһыл знамята орденынан, 55 киһи «Почуот знака» орденынан, 72 «Үлэҕэ килбиэнин иһин» медалынан, 54 киһи «Үлэҕэ туйгунун иһин» медалынан наҕараадаланна.

Тыа хаһаайыстыбатыгар үһулуччулаах ситиһиилэр иһин табларистар Ф.И. Дедовка уонна Э. М. Бембишевка Социалистическай Үлэ Геройун аата биэрилиннэ.

(ССТА.)

——оОо——

Кылгас сонуннар

Атырдьах ыйын 23 күнүгэр Чехословакия Салгыннааҕы Флотун «ТУ—104 А» диэн реактивнай самолета аан дойдутаабы саҥа Прага-Каир-Бомбей авиалинияннан бэйэтин маҥнайгы көтүүтүн оҥордо. Бу—Чехословакия Салгыннааҕы-байыаннай Флотун аан дойдутаабы 18 трассатыттан «ТУ—104 А» самолет сылдьар буолбут үһүс линията.

* * *

30 мөлүйүөн электроновольт мунутуур энергиялаах электрону түргэтэтээччи боруобалааһын бэрээдэгинэн Румыныяҕа туһаҕа киирдэ. Атомнай физика институтун саҥа установката бүүс-бүтүннүү РНР-га бэйэтигэр бырайыактаммыта уонна оҥоһуллубута.

* * *

Быйыл Венгрияҕа тыа хаһаайыстыбатын культуратын саамай рекорднай үүнүүтэ хомулунна. Маны Будапештка аһыллыахтаах Бүтүн Венгрия-таабы 63 тыа хаһаайыстыбаннай выставкаҕа анаммыт пресс-конференцияҕа ВНР сирин оҥоһуутун министрин солбуйааччы Михай Керестеш иһитиннэрдэ.

* * *

Статистика уонна экономиканы чинчийии национальнай институтун даннайынан Франциияҕа ас сыаната бөлүр кэмыарыы-турар. Ааспыт нэдиэлэҕэ Парижка уонна столицаттынааҕы куораттарга ас 13 көрүүгэр, ол иһигэр эккэ, арыыга, хортуоппуйга, оҕуруот аһыгар сыана эбии ыараата.

* * *

Азия уонна Африка дойдулара бөлүр саналаах буолуулларын советтэн бастайаннай секретарата бу континеннэргэ балаҕан ыйын 15 күнүн Алжир күнүн быһыытынан бэлиэтиргэ ууруох таһаардда.

* * *

Сант-Яготтан (Чили) иһитиннэрэллэринэн, Латинскай америка дойдуларын 25 бөлүлиэх деятеллярэ, ол иһигэр Куба, Венесуэла, Чили, Аргентина уонна да атыттар гиэнэрэ, «Эль сигло» хаһыакка холбоһуктаах декларация таһаардылар, онно киниэр Латинскай Америка дойдуларын норуоттарын Кубатааҕы революцияны барыөттүнэн өйүүргэ ыгыраллар.

(ССТА).

Государственнай страхование суолтата

Коммунистическай партия уонна советскай правительство салалталарынай, советскай норуот геройдуу үлэтинэн бөҕөнгө Ийэ дойдубут сылтаннаах ахсын чэлгийэ сайдан иһэр.

Советскай норуот улууканнаах сэттэ сыллах былааны болдьоҕун иннинэ толоруурга күргүөмнээх үлэ фронугар турунна. Норуот олоҕо материальнай уонна культурнай өттүнэн лаппа туспан иһэр. Эл да буоллар норуот олоҕор уонна хаһаайыстыбатыгар ыйылҕа араас дьайыларыттан тахсар алдьархайдар уонна күүтүллүбэтэх түбэлтэлэр тахсыталыыллар.

Биһиги оройуоммутугар даҕаны бу дьылга элбэх күүтүллүбэтэх түбэлтэлэр буолуталаатылар. Холобур, Ээйик ааһилиэгэр маҕаһыын, Кирбэй ааһилиэгинээҕи ыскалаат, сайыны бэкэрикэтин уонсай ньиэтэ, ол иһигэр икки оҕо умайаннар сүүнэ ночооттор таһаарылыннылар.

Ээйик маҕаһыына умайбытыгар госстрахтан 200 тыһыынча төлөнэн турар. Ити суумма маҕаһыын аҕыйах бириэмэ иһигэр үлэтин салҕаан ыытарыгар кыаҕы биэрбитэ.

Государственнай страхование государственнай бюджет резервнэй фонун бөлүр коруҥнэн буолар. Ити фонд тэрилтэлэр уонна суруттараачылар төлүүр харчыларыттан үөскүүр. Страховой фонд колхозтарга эмиэ баар буолуохтаах.

Государственнай страхование норуотка даҕаны, государствоҕа даҕаны иккки өттүгэр тэҥ суолталаах партия уонна правительство ыытар маассабай дьаһалларыттан биирдэстэрэ. Советскай гражданнар 16 саастарыттан 60 саастарыгар диэри баҕа өттүлэриттэн страхование бөлүс саастарыгар диэри баҕа өттүлэриттэн страхование бөлүс көрүҥнэригэр малларын уонна бэйэлэрин страховкаланыахтарын сөп.

Страхование элбэх көрүҥэ хас биирдии киһи баҕа өттүнэн талан суруттарарыгар кыаҕы биэрэр. Суруттарыы госстрах инспекциятыгар эбэтэр страховой агеннарга ханнык баҕарар бириэмэҕэ ыытыллар.

И. Артомонов,
Госстрах старшай инспектора.

——o——

ФЕЛЬЕТОН

„Биллиилээх араатар“

Кыараҕас соҕус саала иһигэр ыы-быччары симиллэн олорон дьахталлар врач лакыыатын бэркэ диэн сэҥээрэн истэллэр. Боппуруоһу ким даҕаны кыбыстыбакка, килбиийбэккэ, утуу-субуу туран ыйыталаан сөптөөх эппиэтылан истиэр.

Мунньах председателэ боппуруостааһын кэнниттэн кэпсэтиҥэ ыгырар. Бу да сыыһа этитэ да барбатылар. Кэпсэтиҥэ мөкөстөлөртөн үһүн, сиппьигэс уҥуохтаах дьахтар эйон туран хап-сабар этэн барда. «Кэпсэтиҥэ дьэ сүүнэ актыыбынай киһи эбит» диэн сөҕүү-махтайыы бөҕө буолла. «Общественнай үлэҕэ итинник киһи кыттыы бөҕөнү кыттара буолуо» диэн эбэн биэрээччи да түгэх мунуктан көһүннэ.

—Мин ааспыт конференция кэнниттэн бырааскаҥы «амсайа» да иликкин, көннөстүү бөҕөнү көннөстөн сылдьыбытым. Миигин сүгүн сырытынарыахтара баара дуо, «Сардаҥаҕа» аҕыннылар, «Тигээйигэ» тиктэрдилэр. Ити «Тигээйи» гриппин сыттахпына тиктиттээх. Дьэ миигин «Бырааган Былатыан» сытыгар да турбат көнө суобастааҕы тоҕо бар-дьон ортотугар сордоотулар?—ити дьахталлар иккис оройуоннай конференцияларыгар Кузнецова И. Н. этэр...

Аҕыйах хонуктааҕыта конференция трибунатыттан туһаан, аны дьон сэргэ мустар спиргэр маҕаһыынга араатардыыр. Бу сыыһыга үчүгэй хаачыстыбатын туһунан умнан да кэбистэ. Мунньахха дьэ этэр киһи диэн үчүгэй сонуну истээри приливканы толору уочарат ылы-чын барар.

Биллиилээх араатар «миигин дьон-сэргэ бары быраҕаһыт диир» диэн «үчүгэй сонуну кэпсээтэ, дьону кэрийэ сылдьан убахтаталаан көрдө.

Маҕаһыыннан тахсан кулуун сэбиэдиссэйин көрсөр.

—Эн эрэ үһү Өлөнүөккэ уруһуйдыыт. Көрсүө-сэмэй киһини «Тигээйигэ» сыбаатыг!...—диэн саҥа аллайдаат суостаах хараҕынан көрүтлээт уолу туоһуттан харбаан эрдэҕинэ, сымса киһи табылларыа дуо, салгын быыла харбатар да аах турар.

«Сардаҥаҕа» ахтыллар «Тигээйигэ» тиктэрэн өйүн-төйүн булуохтааҕар «өйүн сүтэрбит» «араатарга» бөһүөлэктээҕи дьахтар комитетин өй киллэрэрин эрэйиллэр.

Н. Тихонов.

Виктор Пфлюг опытын механизатордар үөрэтэллэр

Бурдугу куолаһынан өрөгына субуулуур улахан туһалаах ньыманы ырытан оҥорбут Виктор Пфлюгка Павлодарскай уобалас Коминтерн аатынан совхозҕа дойду механизатордарыттан элбэх суруктар кэлэллэр. Уфаттан иһитиннэрэллэрин курдук, халлаан сотору-сотору ардыыр кэмигэр Башкириияҕа саҥа ньыма сир аайы киэҥник туттуллар. Куолаһынан өрөгына субууламмыт бурдук добөҥнүк ситэри буһар, түргэнник куурар, итинник субууну хомуйарга уонна астыырга комбайн үлэтин оҥорумтуота көннөрү субуу гиэнинээҕэр лаппа үрдүк буолар.

Кемеровскай уобалас механизатордара саҥа ньыматаҕа үрдүк сыаналаны биэрэллэр. Соторутааҕыта совхозка кэлэ сылдьыбыт Омскай уобалас механизатордарын представителлэрэ В. Пфлюк опытын сиһилии билсиспиттэр. Киниэр быһыллыбыт бурдугу субуулааһын саҥа ньыматын эмиэ боруобалыырга быһаарыннылар.

(ССТА).

ИККИ БОСТУУК

Сергей Иваҥҥа: «Миэхэ бөлүр барааҥҥын аҕал, оччоҕо мин бараным эйиэнин ахсааныын саҕа буолуоҕа»,— диэбит. Онуоха Иван: «Кэбис, эн миэхэ бөлүр барааҥҥын аҕал, оччоҕо миэнэ эн бараныг иккитин саҕа элбэх буолуоҕ»—диэн эппиэттээбит.

Бөлүрдиилэриҥэр хастыы бараан баар эбитий?

Редактор э. т.
Н. А. СЕМЕНОВ.

РЕДАКЦИЯ АДЫРЫҺА: Саха АССР, Өлөкүөк оройуона. Редакцияҕа кирэр сурукка араспааннаны, аатты, аҕа аатын, толору суруллуохтаах.

Заказ № 526 Оленекская районная типография. Тираж 40